वारसदार पेरूचा:- एक न समजलेला शेतकरी

लेखकाचे मनोगत

'शेतकरी' हा शब्द ऐकल्यावर आपल्या डोळ्यांसमोर काय उभं राहतं? कदाचित फाटकी कपडे, डोक्यावर कर्ज आणि डोळ्यांत निराशा... हे चित्र खरं आहे, पण ते अर्धसत्य आहे. आजचा शेतकरी बदलतोय. तो तंत्रज्ञानाची भाषा बोलतोय, जागतिक बाजारपेठेची स्वप्नं पाहतोय आणि आपल्या मातीतून सोनं उगवण्याची जिद्द बाळगून आहे.

वारसदार पेरूचा' ही केवळ राघवची काल्पनिक कथा नाही, तर हा नव्या भारताच्या बदलत्या कृषी-संस्कृतीचा एक छोटासा आरसा आहे. ही कथा त्या प्रत्येक तरुणासाठी आहे, जो आपल्या मुळांकडे परत येऊन काहीतरी नवीन घडवू पाहतोय. ही कथा त्या प्रत्येक आई-वडिलांसाठी आहे, ज्यांना आपल्या मुलांच्या अपारंपरिक स्वप्नांवर विश्वास ठेवायला हवा.

आशा आहे, ही कथा वाचून तुमच्या मनात शेतकऱ्यांविषयी केवळ सहानुभूती नाही, तर आदराची आणि अभिमानाची भावना निर्माण होईल.

धन्यवाद - अभय सचिन दोंदे

प्रकाशक: शेतमित्र प्रकाशन नाशिक, महाराष्ट्र

आय.एस.बी.एन. **(ISBN):** (पेपरबॅक) **ISBN** (ई-बुक)

आवृत्ती: पहिली आवृत्ती: ऑगस्ट २०२५

मुखपृष्ठ मांडणी, मुखपृष्ठ संकल्पना आणि निर्मिती: अभय सचिन दोंदे

माझ्या वडिलांना, ज्यांनी मातीत घाम गाळला आणि मला स्वप्नांमध्ये आभाळ दाखवलं...

आणि

भारताच्या त्या प्रत्येक शेतकऱ्याला, ज्याची कहाणी कधीच लिहिली गेली नाही.

अनुक्रमणिका

प्रकरण १: परतीचा प्रवास आणि संघर्षाची नांदी

पश्चिमेच्या आकाशात सूर्य केशरी आणि सोनेरी रंगांची उधळण करत मावळतीला टेकला होता. नाशिकच्या निमाणी बस स्थानकावर दिवसाची धांदल आता शांत होत होती आणि हवेत एक थकलेली शांतता पसरली होती. त्याच वेळी, एका जुन्या, मळकट बसच्या इंजिनाने शेवटचा घरघराट केला आणि ती कर्कश आवाजात थांबली. तिच्या थांबण्याने उडालेला धुळीचा लोट क्षणभर वातावरणात तरंगला आणि मग हळूहळू खाली बसला. त्या धुळीतूनच काही गावकरी आपापल्या सामानासह उतरले. त्या गर्दीतून सर्वात शेवटी एक तरुण खाली उतरला—राघव.

त्याचा पेहराव साधा होता—एक पांढरा शर्ट, काळी पँट, खांद्यावर एक जुनीशी बॅग आणि हातात कपड्यात बांधलेलं एक गाठोडं. पण त्याच्या चेहऱ्यावर साधेपणा नव्हता. शहराच्या गर्दीची सवय असलेल्या त्या चेहऱ्यावर गावाच्या ओढीची उत्सुकता, भविष्याची किंचित चिंता आणि एका मोठ्या ध्येयाचा दृढनिश्चय यांचं एक विलक्षण मिश्रण होतं. त्याने हाताच्या तळव्याने कपाळावरचा घाम पुसला आणि एक दीर्घ श्वास घेतला. हवेत मिसळलेला मातीचा तो ओळखीचा सुगंध कित्येक वर्षांनी त्याच्या फुफ्फुसांत भरून गेला होता आणि त्याच्या मनात आठवणींचे मोहोळ उठले.

नाशिकच्या कोपरोडा महामार्गावर गाड्यांची वर्दळ अजूनही सुरू होती. जवळच्याच टपरीवरून येणारा वाफाळलेल्या चहाचा आणि गरमागरम वडापावचा सुगंध त्याच्या नाकात शिरला. पण त्याचं लक्ष त्या गजबजाटात नव्हतं. त्याने खिशातून मोबाईल काढला आणि एका ओळखीच्या नंबरवर कॉल लावला.

"ए यश! कुठे आहेस? मी पोहोचलोय रे निमाणीला," त्याच्या आवाजात उत्साह ओसंडून वाहत होता. पलीकडून त्याच्या बालपणीच्या मित्राचा, यशचा, हसरा आवाज आला, "अरे, थांब! आलोच गाडी घेऊन पाच मिनिटांत."

फोन कट करून राघव बाजूच्या कट्ट्यावर बसला आणि समोरच्या धावपळीकडे निर्विकारपणे पाहू लागला. काही क्षणांतच एका काळ्या स्कूटीवरून यश तुफान वेगाने तिथे पोहोचला. त्याच्या चेहऱ्यावर मित्राला अनेक दिवसांनी भेटल्याचा निखळ आनंद होता.

"आला का आपला साहेब मुंबईहून!" यशने हसत हसत गाडी थांबवली. "गाव विसरलास की काय वाटलं!"

राघव हसला. ते हसणं शहराच्या कृत्रिमतेपासून दूर, अगदी खरंखुरं होतं. "गाव विसरलो असतो, तर आज इथे परत आलो असतो का?"

"बरोबर बोललास, गड्या! चल बस, आता आपल्या गावाकडे जाताना सॉलिड ट्रीप होणार आहे," यश म्हणाला.

राघव स्कूटीवर मागे बसला आणि दोघांचा प्रवास सुरू झाला. गाडी सुसाट वेगाने शिंदे पळसेच्या दिशेने धावत होती. रस्त्याच्या कडेने पेरू आणि ऊसाच्या हिरव्यागार बागा मागे पळत होत्या आणि दूरवर निळसर डोंगरांच्या रांगा एखाद्या कुशल चित्रकाराने रेखाटल्यासारख्या दिसत होत्या.

"अरे, पण सांग ना! अचानक असा कसा आलास? तुझ्या त्या सरकारी नोकरीचं काय झालं?" यशने गाडी चालवता चालवता विचारलं.

राघवचा चेहरा किंचित गंभीर झाला. त्याने एक दीर्घ श्वास घेतला. "नोकरीसाठी नाही आलो रे… मी आता आपल्या मातीसाठी काहीतरी करायचं ठरवलंय."

यशने आश्चर्याने त्याच्याकडे पाहिले. "काय म्हणतोस? म्हणजे? हा तर सॉलिड ट्विस्ट आहे रे!"

"आपल्या शेतावर पेरूची बाग लावायची आहे," राघवच्या आवाजात एक स्वप्न तरळत होतं. "आणि थेट विक्री करून आपला माल परदेशात पाठवायचा, असा मोठा प्लॅन केलाय."

"व्वा रे! पण घरचे तयार आहेत का या सगळ्याला?" यशचा प्रश्न नेमका आणि वास्तववादी होता.

"तेच तर बघायचंय," राघव शांतपणे म्हणाला, "पण एक गोष्ट नक्की... माझा माझ्या मातीवर पूर्ण विश्वास आहे!"

प्रवासात अचानक राघवला काहीतरी आठवले. "यश, थांब जरा. मंदिरात जाऊया. महादेवाचं दर्शन घेऊनच पुढे जायचं."

यशने गाडी एका सुंदर, साध्या पण ऐतिहासिक शिवमंदिराच्या आवारात थांबवली. मंद वाऱ्यात मंदिरातील पितळी घंटानाद वातावरणात एक पवित्रता भरत होता. राघवने मंदिराच्या पायऱ्या चढल्या, हात जोडले आणि डोळे मिटले. त्याच्या मनात शब्दांविना एकच मूक प्रार्थना होती.

'महादेवा, आज मी इथे रिकामा आलोय. पण जेव्हा पुन्हा येईन, तेव्हा माझं स्वप्न पूर्ण झालेलं असेल. माझ्या गावासाठी, या जमिनीसाठी, माझ्या माणसांसाठी... मी काहीतरी करून दाखवलेलं असेल. फक्त बळ दे.'

त्याच क्षणी, जणू काही त्याच्या प्रार्थनेला महादेवाने साद दिली असावी, मंदिरातील मोठी घंटा जोरात निनादली. तो घंटानाद राघवच्या केवळ कानांवर नाही, तर थेट काळजावर आदळला. त्याच्या अंगावर सर्रकन काटा आला. त्याने नतमस्तक होऊन महादेवाला प्रणाम केला.

"चल रे, आता मातीच्या कुशीत परत जायची वेळ झाली," यशने त्याच्या पाठीवर हात ठेवत म्हटले.

दोघेही गावाच्या दिशेने निघाले, जिथे संघर्षाची खरी सुरुवात त्यांची वाट पाहत होती.

सूर्य मावळतीचा गुलाबी-केशरी रंग संपूर्ण गावावर पसरवत होता. राघव गावाच्या कच्च्या रस्त्यावरून चालत होता, तेव्हा दोन्ही बाजूंची जुनी दगडी वाडी, पडक्या पण जिवंत आठवणी जपणाऱ्या भिंती आणि हिरवाईने नटलेली शेतं त्याला आपल्या आठवणींच्या दुनियेत घेऊन गेली. हवेत ओलसर मातीचा आणि कुठेतरी चुलीवर भाजल्या जाणाऱ्या भाकरीचा सुगंध मिसळला होता.

"अरे राघव! तूच आहेस का रे?" रस्त्यात भेटलेल्या तात्यांनी, एका वयोवृद्ध शेतकऱ्याने, डोळ्यांवर हात ठेवून विचारले. त्यांचे केस पांढरेशुभ्र झाले होते आणि डोळ्यांतील सुरकुत्या त्यांचा अनुभव सांगत होत्या.

"हो तात्या, मीच! ओळखलं नाही का?" राघव नम्रपणे हसला.

"कसं ओळखणार नाही? हसताना अगदी तुझ्या वडिलांसारखा दिसतोस," तात्यांचा आवाज भावूक झाला. "पण त्यांचं स्वप्न अपुरं राहिलं बघ!"

वडिलांच्या आठवणीने राघवचे डोळे क्षणभर चमकले. "म्हणूनच तर परत आलोय, तात्या. बाबांचं अपुरं राहिलेलं स्वप्न पूर्ण करायला!"

त्याचं हे वाक्य ऐकून आजूबाजूला जमलेले गावकरी एकमेकांकडे आश्चर्याने पाहू लागले. "परत आलाय म्हणे... पण शेतीत काय नवीन करणार हा?" अशी कुजबुज त्याच्या कानावर पडली, पण त्याने तिकडे लक्ष दिले नाही.

आपल्या घराच्या अंगणात पाय ठेवताच, त्याची नजर मोठ्या पिंपळाच्या झाडाखाली असलेल्या खाटेवर आणि बाजूला बांधलेल्या गायीवर गेली. चुलीतून धुराचे लोट वर जात होते. आतून कुकरच्या शिट्टीचा आवाज आला आणि त्याची आई, हातातला ओटा तसाच टाकून बाहेर धावत आली.

"राघव!" तिच्या आवाजात वर्षांचा विरह आणि माया दाटली होती. तिने त्याला घट्ट मिठी मारली. तिच्या डोळ्यांत आनंद होता, पण त्यामागे एक काळजीही लपली होती. तेवढ्यात घरातून त्याची आजी, हातात काठी घेऊन बाहेर आली.

"माझा राघव परत आला होय! अरे, त्या मोठ्या शहरानं काय केलंय तुला! पार सडपातळ झालास की!" आजीच्या आवाजात केवळ माया होती.

"आजी, आता या मुळांना माती मिळेल ना, मग बघ," तो हसत म्हणाला.

घराच्या उंबऱ्यावर येताच, त्याची नजर दारावर लावलेल्या वडिलांच्या फोटोवर खिळली. त्याने फोटोला लावलेला हार बाजूला सारून थरथरत्या हाताने फोटोला स्पर्श केला.

"बाबा, मी आलोय... तुझं स्वप्न पूर्ण करायला!" त्याचे शब्द हळू होते, पण त्यात निश्चयाचा डोंगर होता.

हे ऐकताच त्याच्या आईच्या चेहऱ्यावरचा आनंद नाहीसा झाला आणि संतापाची एक वेगळीच लहर पसरली.

"स्वप्न? कुठलं स्वप्न?" तिचा आवाज चढला होता. "आम्ही किती कष्ट उपसले तुला शिकवायला! तुला मोठ्या शहरात पाठवलं, चांगल्या नोकरीसाठी, आणि तू परत आलास ही शेती करायला?"

तिच्या प्रत्येक शब्दात निराशा आणि भीती होती. "तू सरकारी नोकरी करायला हवी होतीस! तुझ्या बाबांसारखं स्वप्न बघून त्यांनी शेतीत सगळं गुंतवलं, आणि त्यांचं काय झालं, हे विसरलास का?"

राघव शांतपणे आईकडे पाहत होता. "आई, शेतीने बाबांना हरवलं नाही, समाजाने हरवलं. माणसं कष्ट करतात, पण बदल स्वीकारत नाहीत. मी आधुनिक तंत्रज्ञान घेऊन आलोय. मी बाबांचं स्वप्न पूर्ण करणार!"

त्याच्या आवाजातील आत्मविश्वासाने आई गप्प झाली. आजीने मात्र पुढे येऊन त्याच्या डोक्यावरून हात फिरवला. "बाई, पोरगं ठरवून आलंय. त्याच्या बापाची इच्छा होती, तेच ते पार पाडणार."

दुसऱ्या दिवशी सकाळी, सूर्य शेतावर कोवळी किरणं पसरवत होता. पण ते शेत कोरडं, उजाड दिसत होतं. कुंपण तुटलेलं, वाळलेली झाडं वाऱ्यावर केविलवाणी डोलत होती. राघवने खाली वाकून एक मूठ माती उचलली आणि ती बोटांमध्ये फिरवली. त्या मातीच्या स्पर्शात त्याला आपल्या वडिलांचा घाम जाणवला.

"राघव, हे शेत आणि ही माती तुला काय देणार?" त्याच्या आईच्या आवाजात अजूनही व्याकूळता होती. "तुझ्या बाबांनी प्रयत्न केला, पण शेवटी..." तिचा आवाज अडखळला.

राघवनं माती घट्ट मुठीत धरली. "आई, आता काळ बदललाय. मी या मातीशी बोलणार आहे, तिला कष्टानं आणि विज्ञानानं सजवणार आहे... ती उत्तर देईल की नाही, तेच तर पाहायचंय!"

त्याच्या डोळ्यांतील चमक पाहून आईच्या काळजीत कुठेतरी आशेचा एक किरण चमकला. सूर्याची किरणं आता अधिक तेजस्वी झाली होती आणि त्या उजाड शेतावर एक वेगळीच ऊर्जा पसरली होती, जणू काही एका नव्या युगाची सुरुवात होत होती.

अर्थात. तुमच्या पटकथेच्या दुसऱ्या प्रकरणाला, 'सावलीच्या शोधात', एका व्यावसायिक आणि ओघवत्या कथेच्या रूपात सादर करत आहे.

प्रकरण २: सावलीच्या शोधात

रात्रीचा अंधार गडद झाला होता. गावावर एक शांततेची शाल पांघरली होती, पण राघवच्या मनात विचारांचे वादळ घोंगावत होते. तो घराच्या ओसरीत एकटाच बसला होता. समोरच्या शेतावर चंद्राचा शीतल प्रकाश पडला होता आणि त्याने नुकतीच लावलेली पेरूची रोपं त्या प्रकाशात चमकत होती. प्रत्येक रोप म्हणजे त्याच्या स्वप्नाचा एक अंकुर होता. तो त्या अंकुरलेल्या भविष्याकडे पाहत होता, तेव्हाच त्याची आई, कमलाताई, तिथे आली. तिच्या चेहऱ्यावरची काळजी चंद्राच्या प्रकाशातही स्पष्ट दिसत होती.

"राघव," तिचा हळुवार स्वर शांततेचा भंग करून गेला. "शेतीत पडायचं म्हणजे सोपं नाही रे! तुझ्या वडिलांनीही रक्ताचं पाणी केलं, पण कधी पाऊस दगा द्यायचा, तर कधी जमीन फसवयची. असे कित्येक दिवस गेले, जेव्हा आम्ही उपाशी झोपायचो." तिच्या आवाजात जुन्या जखमांची कळ होती.

राघवने उठून तिच्या हातावर आपला हात ठेवला. "आई, म्हणूनच तर ही शेती बदलायची गरज आहे. ही फक्त माती नाही, ही आपली आई आहे. आपण तिला योग्य प्रकारे जपलं, तिची भूक ओळखली, तर ती सोनं पिकवेल, बघ."

कमलाताईच्या डोळ्यांत अश्रू तरळले. तिने आकाशाकडे पाहत हात जोडले. "देवा, माझ्या पोराला बळ दे. तो यशस्वी होवो!"

त्या शांत रात्रीत, चंद्राच्या प्रकाशात आई आणि मुलाच्या लांबवर पसरलेल्या सावल्या, जणू एका नव्या सुरुवातीची चाहूल देत होत्या.

दुसऱ्या दिवशी सकाळची कोवळी किरणं गावात पसरली. पक्ष्यांची किलबिल आणि ताज्या हवेच्या झुळकेने वातावरण प्रसन्न झालं होतं. राघव एका मोठ्या झाडाखाली बसून कागदावर काहीतरी आकडेमोड करत होता. त्याचं लक्ष इतकं एकाग्र झालं होतं की त्याच्या खांद्यावर कोणीतरी हात ठेवलेलाही त्याला कळलं नाही.

"अरे, या आकडेमोडीच्या खेळात इतकं काय गुंतला आहेस?"

तो आवाज मीराचा होता. त्याची खास मैत्रीण. ती दोन्ही हात कमरेवर ठेवून कुतूहलाने त्याच्याकडे पाहत होती.

राघवने तिच्याकडे पाहून हसत हसत कागद दाखवला. "सिंचन व्यवस्थापनाचं गणित लावतोय. पेरूचं उत्पादन चांगलं हवं, तर प्रत्येक रोपाला किती पाणी आणि कोणतं खत किती प्रमाणात द्यायचं, याचा समतोल साधावा लागेल."

मीरा गमतीने हसली. "काय रे, झाडांशी नुसतं विज्ञान बोलतोस, पण जरा मायेनेही बोलायचं शीक! त्यांना मायाही लागते."

"अगं, माया आणि विज्ञान दोन्ही लागतं!" राघव उत्साहाने म्हणाला. "ठिबक सिंचन, सेंद्रिय खत, योग्य वेळी लागवड... सगळं काही नियोजनबद्ध करावं लागतं."

"मग सुरू करूया?" मीराने मान डोलावली. "स्वप्नं उगवायची वेळ झाली आहे!"

आणि ते दोघंही नव्या जोमाने शेतीच्या कामात झोकून देतात.

त्यांची तयारी फक्त गावातच मर्यादित नव्हती. काही दिवसांनी राघव आणि मीरा पुण्यातील एका भव्य कृषी प्रदर्शनात पोहोचले. तिथे वेगवेगळ्या

फळझाडांची रोपं, आधुनिक औजारं, खतं आणि औषधांनी भरलेले स्टॉल्स होते.

एका स्टॉलवर विक्रेता तैवान जातीचा एक मोठा पेरू हातात घेऊन म्हणाला, "साहेब, हा तैवान पेरू घ्या! मोठा आणि एकदम गोड लागतो."

राघवने तो पेरू पाहिला, पण तो प्रभावित झाला नाही. "नाही, मला बारमाही उत्पादन देणारा आणि इथल्या उष्णतेत टिकणारा वाण हवा. लखनौ-४९ किंवा व्हीएनआर जातीचा मिळेल का?"

मीराने होकारार्थी मान हलवली. "बरोबर! आणि जो जास्त उष्णता सहन करू शकेल."

त्यांच्या ज्ञानाने आणि स्पष्ट दृष्टीने विक्रेताही चकित झाला. राघवने योग्य रोपांची निवड केली आणि एका मोठ्या रकमेची गुंतवणूक करून ती सर्व रोपं गावात आणण्याची व्यवस्था केली.

गावात परतल्यावर लागवडीची खरी लढाई सुरू झाली. राघव आणि मीरा स्वतः शेतात खड्डे खोदत होते. त्यांना पाहून गावातील एक अनुभवी शेतकरी, नाना, हसून म्हणाले, "तुमचं हे तंत्रज्ञान भारी आहे पोरांनो, पण शेतीचं खरं सत्त्व कष्टातच आहे!"

"म्हणूनच तर, नाना," राघव हसत म्हणाला, "जुनी शिकवण आणि नवीन तंत्रज्ञान यांचा मेळ घालायचा प्रयत्न करतोय!"

त्यांनी प्रत्येक खड्ड्यात सेंद्रिय खत टाकले, काळजीपूर्वक रोपं लावली आणि संपूर्ण शेतात ठिबक सिंचन प्रणाली बसवली. सुरुवातीला सगळं काही छान सुरू होतं. रोपं रुजली, त्यांना पालवी फुटली आणि काही महिन्यांतच त्यांना छोटी छोटी फळंही लागू लागली. राघवचा आनंद गगनात मावेनासा झाला होता.

पण निसर्गाची परीक्षा अजून बाकी होती.

एके दिवशी राघव शेतात फिरत असताना अचानक थांबला. त्याचे डोळे विस्फारले गेले. काही पेरू एका बाजूने पूर्णपणे करपले होते! जणू काही कोणीतरी त्यांना चटका दिला असावा.

"मीरा!" तो धावतच तिच्याकडे गेला. "मोठा प्रॉब्लेम झालाय! सूर्याच्या प्रखर उन्हाने फळं करपून जातायत!"

मीराने एक करपलेला पेरू हातात घेऊन पाहिला. "अरे देवा! हे तर खूपच खराब झालंय. आपली सगळी मेहनत वाया जाईल. काहीतरी उपाय शोधायलाच हवा!"

तिने क्षणाचाही विलंब न लावता पटकन आपला मोबाईल काढला आणि त्यावर काहीतरी शोधू लागली. तिचे बोटं वेगाने स्क्रीनवर फिरत होती. काही क्षणांतच तिच्या चेहऱ्यावर आश्चर्याची एक लकेर उमटली.

"राघव, सापडलं!" ती उत्साहाने ओरडली. "फळांना उन्हापासून वाचवण्यासाठी एक नवीन तंत्रज्ञान आलंय. कागद आणि प्लास्टिक मिक्स असलेल्या खास बॅग्स मिळतात!"

"कुठे मिळतील?" राघवच्या आवाजात आशेचा किरण होता.

"इथेच जवळ, शिंदे गावात एक कंपनी आहे - 'पेपर बॅग ॲग्रो प्रॉडक्ट्स'. आपण तिथेच जाऊया!"

'पेपर बॅग ॲग्रो प्रॉडक्ट्स' कंपनीच्या मोठ्या गेटसमोर राघव आणि मीरा उभे होते. आतमध्ये एक आधुनिक ऑफिस होतं.

"तुम्ही कोण?" रिसेप्शनिस्टने त्यांना विचारलं.

"मी एक शेतकरी आहे!" राघवच्या आवाजात आतुरता होती. "आमच्या पेरूच्या बागेचं मोठं नुकसान होतंय. मला तुमच्या बॅग्सबद्दल अधिक माहिती हवी आहे."

त्याचा थेट आणि प्रामाणिकपणा पाहून मॅनेजर अजय सर बाहेर आले. धोतर-शर्ट, डोक्यावर गांधी टोपी आणि डोळ्यांत हुशारीची चमक असलेला हा माणूस वेगळाच होता.

"शेतकरी माणूस थेट ऑफिसमध्ये आला की कधी कधी मोठी क्रांती घडते!" ते हसत म्हणाले.

राघवने त्यांना सगळी परिस्थिती समजावून सांगितली. अजय सरांनी त्याच्या डोळ्यांतील तळमळ ओळखली आणि त्यांनी थेट कंपनीच्या मालकाला फोन लावला.

"सर, एक तरुण शेतकरी आहे. त्याला आपल्या बॅग्सबद्दल माहिती हवी आहे. तळमळीचा वाटतोय."

पलीकडून मालकाचा आवाज आला, "मला त्याला भेटायचंय!"

काही दिवसांनी, गाडीचा एक मोठा ताफा राघवच्या शेतात दाखल झाला. साक्षात कंपनीचे मालक स्वतः आले होते. गावकरी आश्चर्याने पाहत होते.

"राघव," मालक त्याच्या पाठीवर हात ठेवत म्हणाले, "तू नव्या युगाचा शेतकरी आहेस. आम्ही तुला फक्त बॅग्स विकायला नाही, तर एक मोठी ऑफर द्यायला आलोय."

"म्हणजे?" राघव गोंधळला.

"दीड लाख रुपयांमध्ये आम्ही तुला बॅग्स देऊ, ज्या तीन वर्षे टिकतील आणि पुन्हा वापरता येतील. पण त्यासोबतच, तू आमच्या या बॅग्सचा तुझ्या गावात आणि आसपासच्या परिसरात प्रचार करायचा. तू आमचा ब्रँड ॲम्बेसेडर होशील!"

राघव स्तब्ध झाला. त्याच्या डोळ्यांसमोर मेहनतीने करपलेले पेरू, गावकऱ्यांच्या हताश नजरा आणि त्याच्या स्वप्नातला बहरलेला बाग... हे सगळं एका क्षणात तरळून गेलं. ही फक्त एका संकटावर मात करण्याची संधी नव्हती, तर एका नव्या पर्वाची सुरुवात होती.

त्याने एक दीर्घ श्वास घेतला आणि त्याच्या डोळ्यांत एक ठामपणा आला.

"मी तयार आहे!"

त्याच्या त्या एका वाक्याने, 'वारसदार पेरूचा' या कथेला एक नवीन आणि अनपेक्षित दिशा मिळाली होती. राघवच्या आणि त्याच्या गावाच्या नशिबाची दारं आता उघडणार होती.

प्रकरण ३: बाजारपेठेचा शोध आणि डिजिटल क्रांती

राघवच्या बागेत आता एक वेगळंच दृश्य होतं. सूर्योदयाच्या कोवळ्या किरणांमध्ये, प्रत्येक झाडाला काळजीपूर्वक बांधलेल्या कागदी आणि प्लास्टिकच्या पिशव्या हलकेच चमकत होत्या. वाऱ्याच्या झुळकीसोबत त्या अलगद हलायच्या, जणू काही झाडांनी आपल्या फळांना ममतेच्या पदराखाली जपलं होतं. बागभर पसरलेला ताज्या मातीचा सुगंध आणि पक्षांचा किलबिलाट, हे सारं वातावरण भारून टाकणारं होतं.

राघव, मीरा आणि त्यांचा मित्र शिवम बागेत उभे होते. प्रत्येकाच्या चेहऱ्यावर समाधानाचा आणि अभिमानाचा भाव होता. त्यांनी एक चमकदार पेरू हातात घेतला, ज्यावर एकही डाग नव्हता.

"हे बघा! बाजारात मिळणाऱ्या कोणत्याही फळापेक्षा सुंदर दिसतायत हे पेरू!" शिवमच्या डोळ्यांत चमक होती. "इतक्या कमाल क्वालिटीचा माल कोणीच नाकारू शकत नाही!"

त्यांच्याजवळ उभे असलेले नाना, गावातील अनुभवी शेतकरी, हसले. त्यांनी राघवच्या पाठीवर थाप मारत म्हटले, "तू करून दाखवलंस, ते खरंच मोठं काम आहे, पोरा! पण आता याला बाजारात न्यायचं कसं? तिथले व्यापारी तर गिधाडं आहेत."

नानांच्या त्या एका प्रश्नाने त्यांच्या आनंदावर चिंतेचं विरजण पडलं. फळं पिकवणं ही एक लढाई होती, पण ती विकणं हे एक महायुद्ध होतं, ज्याची त्यांना आता तयारी करायची होती.

पुण्यातील मुख्य फळ बाजारात पाय ठेवताच, राघव आणि त्याच्या मित्रांना तिथल्या धावपळीने आणि गजबजाटाने घेरलं. प्रचंड गर्दी, गाड्यांचे कर्णकर्कश हॉर्न, घामाने ओथंबलेले कामगार आणि फळांच्या ढिगाऱ्यांचा संमिश्र वास... सगळंच वेगवान आणि निर्दयी होतं.

ते एका मोठ्या व्यापाऱ्याच्या, देशपांडेंच्या, स्टॉलसमोर उभे राहिले. राघवने आपल्या पेरूचा एक नमुना त्यांच्यासमोर ठेवला. देशपांडेंनी तो पेरू हातात घेतला, नाक मुरडलं आणि उपहासाने तो परत दिला.

"गावाकडचा माल?" त्यांचा आवाज करडा होता. "तुम्हाला वाटतं, हा शहराच्या बाजारात विकला जाईल? इथे ब्रँड्स चालतात, असा गावंढळ माल नाही!"

त्यांच्या बाजूचा दुसरा व्यापारी हसला. "लोकांना जुन्या, ठरलेल्या विक्रेत्यांकडून खरेदी करायची सवय आहे. तुमच्यासारख्या नवीन लोकांना इथे कुणी विचारत नाही!"

हे शब्द राघवच्या जिव्हारी लागले. त्याची मेहनत, त्याचा अभ्यास, त्याचं स्वप्न... सगळं काही क्षणात पायदळी तुडवलं जात होतं. त्याने रागाने मुठी आवळल्या. पण त्याचवेळी मीराने त्याच्या खांद्यावर हात ठेवला.

"राघव," तिचा आवाज थंड पण ठाम होता. "आपण चुकीच्या ठिकाणी योग्य उत्तर शोधतोय!"

"म्हणजे?" राघव गोंधळून म्हणाला.

मीराच्या डोळ्यांत एक नवी चमक होती, एक नवा विश्वास होता. "आपण व्यापाऱ्यांपर्यंत नाही, थेट ग्राहकांपर्यंत पोहोचायला हवं!"

तिच्या त्या एका वाक्याने जणू निराशेच्या अंधारात एक नवी दिशा दाखवली.

त्या दिवशी संध्याकाळी, गावातील एका चहाच्या टपरीवर तिघंही गंभीर चर्चेत बसले होते.

"मीरा, तुझं म्हणणं ठीक आहे," शिवम चहाचा घोट घेत म्हणाला, "पण मोठी ब्रँड्ससुद्धा मार्केटमध्ये आहेत. लोक आपल्याला ओळखणार कसे?"

त्याचवेळी मीराने आपला मोबाईल काढला. तिच्या चेहऱ्यावर एक वेगळाच आत्मविश्वास होता. "शिवम, आता सगळ्यांचा ओळखीचा एकच राजा आहे – इंटरनेट!"

राघवच्या मनात जणू एक वीज चमकून गेली. "बरोबर!" तो उत्साहाने म्हणाला. "जर मोठ्या कंपन्या ऑनलाईन विक्री करू शकतात, तर आपण का नाही? आपण थेट शेतातून ग्राहकांच्या दारापर्यंत पोहोचू शकतो!"

"हे भारी आहे! पण सुरुवात कुठून करायची?" शिवमने विचारले.

"इन्स्टाग्राम, फेसबुक, व्हॉट्सॲप बिझनेस!" मीराच्या आवाजात ऊर्जा होती. "आपण आपला स्वतःचा ब्रँड तयार करू – 'शेतमित्र'. जो शेतकऱ्याचा मित्र असेल आणि ग्राहकांचा विश्वासू सोबती!"

त्यांनी लगेच 'शेतमित्र' या नावाने एक डिजिटल पेज सुरू केलं. नैसर्गिकरित्या, कोणत्याही रासायनिक प्रक्रियेशिवाय पिकवलेले पेरू थेट तुमच्या घरी, हा त्यांचा संदेश होता. आणि आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे, पहिल्याच दिवशी शंभरहून अधिक लोकांनी त्यांचं पेज फॉलो केलं!

काही दिवसांतच, त्यांच्या पेजवर एका मोठ्या हॉटेलमधून संदेश आला – "तुमच्या पेरूची क्वालिटी पाहण्यासाठी आम्ही गावात येऊ इच्छितो."

तो दिवस राघवच्या आयुष्यात अविस्मरणीय ठरला. हॉटेलचे प्रतिनिधी, पांढरे शुभ्र कोट आणि टाय घालून, त्यांच्या नामांकित शेफसोबत राघवच्या शेतात आले.

"अविश्वसनीय!" हॉटेल मॅनेजरने एक पेरू हातात घेत म्हटले. "हे तर आंतरराष्ट्रीय दर्जाचे दिसतायत! इतके स्वच्छ, इतके आकर्षक...!"

राघव अभिमानाने म्हणाला, "कारण हे शेतात प्रेमाने आणि विज्ञानाने पिकवलंय, साहेब!"

मॅनेजर हसले आणि त्यांनी हात पुढे केला. "आम्ही तुम्हाला ५०० किलोची पहिली ऑर्डर देतो!"

ही बातमी गावात वाऱ्यासारखी पसरली आणि जणू काही दिवाळीच साजरी झाली. ढोल-ताशांच्या गजरात गावकऱ्यांनी राघव आणि त्याच्या मित्रांना खांद्यावर उचलून घेतलं. शेती आणि आधुनिक व्यवसायाचा तो संगम यशस्वी झाला होता.

त्या पहिल्या ऑर्डरनंतर 'शेतमित्र' नावाच्या वादळाने वेग घेतला. राघवच्या पेरूंची मागणी इतकी वाढली की केवळ बाजारातच नव्हे, तर मोठी हॉटेल्स, आईस्क्रीम पार्लर्स आणि ज्यूस सेंटर्समध्येही त्याचा माल पोहोचू लागला.

एका प्रसिद्ध हॉटेलमध्ये त्याच्या पेरूपासून बनवलेल्या पदार्थांची चव चाचणी सुरू होती. स्टायलिश ग्लासमध्ये पेरूची लस्सी आणि एका सुंदर बाऊलमध्ये गुलाबी रंगाचं पेरू आईस्क्रीम ठेवलं होतं. एका जगप्रसिद्ध शेफने चमच्याने त्या आईस्क्रीमची चव घेतली आणि त्याचे डोळे मिटले.

"अतिम!" ते उद्गारले. "अशी नैसर्गिक आणि ताजी चव मी आजपर्यंत कधीच चाखली नाही!"

त्यांनी राघवचा हात हातात घेतला. "आम्हाला तुमच्यासोबत एक दीर्घकालीन करार करायचा आहे!"

'शेतमित्र'चा प्रवास आता देशापुरता मर्यादित राहिला नाही. हळूहळू, राघवच्या पेरूंची कीर्ती सातासमुद्रापार पोहोचली. त्याचा माल आता दुबई, सिंगापूर आणि लंडनमध्येही निर्यात होऊ लागला. त्याच्या ब्रँडची ओळख आता 'ग्लोबल' झाली होती.

एका छोट्याशा गावातून सुरू झालेला हा प्रवास आता आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत पोहोचला होता. संघर्षाच्या अंधारातून, कष्टाच्या आणि नाविन्याच्या प्रकाशात, राघवने यशाचं एक नवीन साम्राज्य उभं केलं होतं.

प्रकरण ४: पेरू राजा – एका स्वप्नाची अमर कहाणी

ही केवळ एका तरुणाच्या जिद्दीची कथा नव्हती, तर मातीवरच्या निष्ठेने एका विझलेल्या स्वप्नाला पुन्हा जिवंत करण्याची गाथा होती. हा प्रवास संघर्षाच्या काटेरी वाटेवरून सुरू झाला होता, पण त्याची अखेर यशाच्या अशा शिखरावर झाली, जिथे संपूर्ण गावाच्या नशिबाचा सूर्योदय होणार होता.

भाग १: जागतिक पटलावर एक तारा

मुंबई... काँक्रीट आणि काचेचं एक अथांग जंगल. या जंगलाच्या मध्यभागी, आंतरराष्ट्रीय व्यापार केंद्राच्या उत्तुंग इमारती जणू आकाशाशी स्पर्धा करत होत्या. इथली हवा महत्त्वाकांक्षेने आणि महागड्या अत्तराच्या सुगंधाने भारलेली होती. शेअर बाजाराचे आकडे विजेच्या वेगाने बदलत होते आणि प्रत्येक क्षणाला कुणाचं तरी नशीब घडत किंवा बिघडत होतं. याच व्यावसायिकतेच्या महासागरात, राघव नावाचा मातीचा सुपुत्र, शांत आणि अचल उभा होता.

तो, मीरा आणि शिवम एका भव्य कॉन्फरन्स हॉलमधील व्यासपीठावर होते. हॉलमधील लखलखत्या झुंबरांच्या प्रकाशातही एक तणावपूर्ण शांतता पसरली होती. देशातील आणि परदेशातील मोठे व्यापारी, निर्यातदार आणि गुंतवणूकदारांच्या नजरा त्यांच्यावर खिळल्या होत्या. मोठ्या पडद्यावर शब्द उमटले – "शेतमित्र – जिथे माती बोलते".

हॉलमधील दिवे मंदावले आणि पडदा जिवंत झाला. एका ड्रोन शॉटने राघवच्या गावाचं विहंगम दृश्य टिपलं. हिरवीगार शेतं, नागमोडी वळणं घेणारी नदी आणि त्यामध्ये वसलेलं एक छोटंसं गाव... पार्श्वभूमीला एक आश्वासक संगीत वाजत होतं आणि निवेदकाचा धीरगंभीर आवाज घुमत होता – *"प्रत्येक कहाणीची सुरुवात एका बीजातून होते. ही कहाणी आहे त्या बीजाची, जे मातीत रुजलं आणि ज्याने आकाशाला गवसणी घालण्याचं स्वप्न पाहिलं..."*

पडद्यावर राघवची कहाणी उलगडत होती. शहरातून परत आलेला एक तरुण, वडिलांच्या फोटोसमोर स्तब्ध उभा होता. नांगरलेली जमीन, घाम गाळणारे हात, ठिबक सिंचनाची जोडणी, आणि मग... उन्हाने करपलेली फळं... निराशेचे क्षण... पण त्यानंतर नव्या तंत्रज्ञानाचा उदय... प्रत्येक फळाला कागदी पिशवीचं संरक्षण... आणि अखेरीस सोन्यासारखे चमकणारे, डागविरहित पेरू... ते पेरू आधुनिक यंत्रातून स्वच्छ होऊन, 'शेतमित्र'चा शिक्का असलेल्या खोक्यांमध्ये बंद होत होते आणि विमानांच्या कार्गो सेक्शनमध्ये मोठ्या डौलात चढवले जात होते.

व्हिडिओ संपला. हॉलमध्ये काही क्षण स्मशानशांतता पसरली. त्याचवेळी, समोर बसलेल्या एका युरोपियन व्यापाऱ्याने माईक हातात घेतला. त्यांचा आवाज संपूर्ण हॉलमध्ये घुमला.

"मिस्टर राघव," ते आदराने म्हणाले, "तुमची कहाणी अद्भुत आहे. तुमच्या नैसर्गिक पेरूंना युरोप, मध्य-पूर्व आणि अमेरिकेत प्रचंड मागणी आहे. आमचा अंदाज आहे की, तुमचा 'शेतमित्र' हा ब्रँड जागतिक स्तरावर ५०० कोटींचा व्यवसाय सहज करू शकतो! या प्रवासाची सुरुवात म्हणून, आम्ही तुम्हाला दहा कोटी रुपयांचा पहिला निर्यात करार देऊ इच्छितो!"

दहा कोटी... हा आकडा नव्हता, ती एका यज्ञाची फलश्रुती होती. हॉल टाळ्यांच्या प्रचंड कडकडाटाने दणाणून गेला. कॅमेऱ्याच्या लखलखाटात राघवचे डोळे भरून आले. त्याच्या डोळ्यांसमोरून एका क्षणात सगळा प्रवास तरळून गेला. वडिलांचा थकलेला चेहरा, आईच्या डोळ्यांतील भीती, गावकऱ्यांचा उपहास आणि मीरा-शिवमची अविचल साथ... हे यश त्याचं

एकट्याचं नव्हतं. हे त्याच्या वडिलांच्या अपुऱ्या स्वप्नाचं, त्याच्या आईच्या आशीर्वादाचं आणि त्याच्या मित्रांच्या विश्वासाचं होतं.

"हे स्वप्न..." त्याचा आवाज भावनांनी दाटून आला होता, "हे स्वप्न माझ्या बाबांनी पाहिलं होतं... आज मी ते जगलोय!"

पडद्यावर 'करार निश्चित' हे शब्द झळकले आणि राघवच्या आयुष्यातील एका नव्या, सोनेरी अध्यायाची सुरुवात झाली.

भाग २: गावाचा अभिमान

दुसऱ्या दिवशी राघवच्या गावात सूर्य उगवला नाही, तर जणू तो अवतरला होता. गावात दिवाळी होती. ढोल-ताशांचा गजर कानाचे पडदे भेदत होता. घराघरांवर रांगोळ्या आणि फुलांच्या माळा होत्या. गावाच्या वेशीवर एकच कमान होती – **"आमचा अभिमान, आमचा पेरू राजा!"**

जेव्हा राघवने फेटा बांधून, ट्रॅक्टरवरून गावात प्रवेश केला, तेव्हा त्याच्यावर फुलांचा वर्षाव झाला. ज्यांनी कालपर्यंत त्याला वेड्यात काढलं होतं, तेच आज आदराने त्याच्यासमोर हात जोडून उभे होते. एका लहान मुलीने धावत येऊन त्याला स्वतःच्या हाताने बनवलेला फुलांचा हार घातला. राघवने तिच्या डोक्यावरून हात फिरवला आणि म्हणाला, "तू मोठी झालीस की या गावाची पुढची पेरू राणी होशील!"

त्याच्या घरी, वडिलांच्या फोटोसमोर दिवा तेवत होता. त्याची आई धावत आली आणि त्याला मिठीत घेतलं. आज तिच्या डोळ्यांत भीतीची जागा अभिमानाच्या अश्रूंनी घेतली होती. "तू केवळ माझा नाही, या संपूर्ण गावाचा मुलगा झालास रे!"

त्या दिवशी, गावाच्या सरपंचांनी मंचावरून घोषणा केली, "आज आपलं गाव फक्त नकाशावर नाही, तर जगाच्या बाजारपेठेत पोहोचलं आहे. ही क्रांती आहे आणि या क्रांतीचा शिल्पकार आहे आपला राघव!"

गावकऱ्यांच्या टाळ्यांच्या गजरात, राघवने आकाशाकडे पाहिले. कुठेतरी ढगांच्या पलीकडून त्याचे वडील हसून त्याला आशीर्वाद देत होते.

भाग ३: सुवर्णकाळ

आता 'शेतमित्र' हे फक्त एक नाव नव्हतं, तो एक विश्वास होता. गावात फळ प्रक्रिया केंद्र सुरू झालं होतं. तरुण मुलं-मुली संगणकावर नवीन शेती तंत्रज्ञान शिकत होती. राघवने एका मोठ्या टीव्ही चॅनलला मुलाखत दिली.

"या यशामागचं रहस्य काय?" पत्रकारने विचारले.

राघवने ओंजळीत माती घेतली आणि म्हणाला, "हेच! ही माती... ही फक्त माती नाही, ही आपली ओळख आहे, आपली अस्मिता आहे. जेव्हा तुम्ही तिच्यावर प्रेम करता, विज्ञानाची जोड देता आणि तिला व्यवसाय म्हणून नाही, तर एक पवित्र कार्य म्हणून पाहता, तेव्हा ती तुम्हाला कधीच निराश करत नाही. माझे वडील म्हणायचे, जमीन सोनं पिकवते... आज मी ते सिद्ध केलंय."

कथेच्या शेवटी, एका संध्याकाळी, राघव, मीरा आणि शिवम गावाजवळील टेकडीवर उभे होते. समोर त्यांची पेरूची बाग वाऱ्यावर डोलत होती. सूर्यास्ताच्या सोनेरी रंगात ती बाग न्हाऊन निघाली होती. तिघांच्याही मनात एक शांत समाधान होतं.

"राघव," मीरा म्हणाली, "आता तू फक्त एक शेतकरी नाहीस, तर या देशातील लाखो तरुणांसाठी एक प्रेरणा आहेस."

राघवने आकाशाकडे पाहिले. त्याच्या डोळ्यांत एकच भाव होता – कृतज्ञता.

पडद्यावर शेवटची ओळ झळकली:

"स्वप्नं तीच खरी होतात, जी उघड्या डोळ्यांनी पाहिली जातात आणि रक्ताचं पाणी करून जगली जातात."

५ ते ७ वर्षांनंतरचे दृश्य ...टेकडीवरचा तो सूर्यास्त राघवच्या आयुष्यात एक नवीन सकाळ घेऊन आला होता. आज सात वर्षांनंतर, त्याच बागेत, तो आपल्या लहान मुलाच्या हाताला धरून चालत होता. "बाबा, हे झाड केवढं मोठं आहे!" त्याचा मुलगा आश्चर्याने म्हणाला. राघव हसला आणि त्याने एक चमकदार पेरू तोडून त्याच्या लहानग्या ओंजळीत ठेवला. "बाळा," तो म्हणाला, "या झाडाची गोष्ट तुझ्या आजोबांपासून सुरू होते. त्यांनी एक स्वप्न पाहिलं होतं, जे या मातीने जपलं आणि मी ते फक्त पूर्ण केलं. आता हे स्वप्न जपण्याची जबाबदारी तुझी आहे." मुलाच्या डोळ्यांत एक नवी चमक होती, जणू काही 'वारसदार पेरूचा' ही कहाणी एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीकडे सुपूर्द होत होती.

वारसदार पेरूचा: एक न समजलेला शेतकरी

प्रकाशक: शेतमित्र प्रकाशन नाशिक, महाराष्ट्र

आय.एस.बी.एन. **(ISBN):** (पेपरबॅक) ISBN (ई-बुक)

आवृत्ती: पहिली आवृत्ती, ऑगस्ट २०२५

मुखपृष्ठ आणि मांडणी: मुखपृष्ठ संकल्पना आणि निर्मिती: अभय सचिन दोंदे

मांडणी आणि संपादन: अभय सचिन दोंदे

विशेष आभार: या प्रवासात सतत पाठीशी उभ्या राहिलेल्या माझ्या कुटुंबाला आणि मित्रांना हे पुस्तक समर्पित.

लेखकाविषयी (About the Author)

मराठी आवृत्ती:

अभय सचिन दोंदे हे एक उदयोन्मुख कथाकार आणि उद्योजक आहेत, ज्यांचा नवनिर्माणाच्या सामर्थ्यावर दृढ विश्वास आहे. चित्रपट निर्मितीची कला आणि तंत्रज्ञानाचे तर्कशास्त्र यांचा संगम त्यांच्या पार्श्वभूमीत दिसतो, जो त्यांच्या लेखनाला एक अद्वितीय दृष्टिकोन देतो. हाच ध्यास त्यांच्या 'सिनेॲब्स्ट्रा' (CineAbstra) या स्टार्टअपमध्ये दिसून येतो, जो चित्रपट निर्मितीसाठी तांत्रिक उपाय विकसित करतो.

त्यांची पहिलीच कादंबरी, 'वारसदार पेरूचा', ही त्यांच्या याच विश्वासाचे प्रतिबिंब आहे. ही कथा आहे परंपरेला तंत्रज्ञानाची जोड देण्याची, आणि एका तरुण स्वप्नाळू व्यक्तीच्या जिद्दीची. आपल्या सशक्त पात्र आणि विचारप्रवर्तक कथानकांच्या माध्यमातून, केवळ मनोरंजनच नव्हे, तर प्रेरणा देणाऱ्या कथा सांगण्याचे अभय यांचे ध्येय आहे.